

Іван КОЛБ,

кандидат юридичних наук, заступник начальника відділу нагляду за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних провадженнях, а також при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян прокуратури Київської області

Ярослав ЛІХОВІЦЬКИЙ,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального права юридичного факультету Ужгородського національного університету

ЩОДО МЕТОДОЛОГІЇ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У СФЕРІ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ В УКРАЇНІ

В статті на підставі з'ясування змісту таких понять як «методологія», «методологічний підхід», «метод наукового дослідження», визначена науково обґрунтована авторська позиція з питань вивчення діяльності персоналу органів та установ виконання покарань України з урахуванням тих реформ, що здійснюються у зазначеній сфері суспільних відносин у сьогоденні.

***Ключові слова:** методологія, дослідження, метод, сфера виконання покарань, персонал органів та установ виконання покарань, методологічний підхід, науковий пошук.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. В науці під методологією розуміють сукупність методів дослідження, що застосовуються в будь-якій науці відповідно до специфіки об'єкта її пізнання [1, с. 339], а під дослідженням – наукову працю, в якій досліджується яке-небудь питання [1, с. 158].

Узагальнивши зміст цих понять, учені прийшли висновку, що методологія наукового дослідження – це система методів, прийомів і засобів наукового пізнання, яка становить собою комплекс історично визначених раціональних шляхів, засобів і форм руху мислення від незнання до знання, від припущення до істини, від одиничного до загального, від явища до сутності [2, с. 11]. При цьому, враховуючи особливості методології дослідження права, ряд учених (С. П. Прибутко, Н. В. Заяць, Г. І. Лук'янець) сформулювали й визначення поняття «методологія права», під якою пропонують

розуміти систему наукових поглядів на сутність, структуру, поділ та значення методів дослідження права, що передбачають розкриття його характерних особливостей [2, с. 14].

Зазначені наукові підходи щодо змісту методології дослідження й були використані у цій статті при розробці питань, що пов'язані із правовою природою кримінально-виконавчих засад діяльності персоналу органів та установ виконання покарань України, з урахуванням того, що методологія правових досліджень не відносилась до основних змістовних елементів даного дослідження, навіть не дивлячись на те, що на сьогодні жодна наукова розробка у виді дисертації не обходиться без аналізу цієї проблематики [3, с. 11–12], у тому числі у галузі кримінально-виконавчого права [4, с. 7–8].

Така наукова позиція у даній статті обумовлена ще й тим, щ в сучасні методології юридичної науки, як встановила О. П. Рябчинська, не тільки наявними є кризисні явища пов'язані з поширеністю досліджень суто описового характеру, які зводяться до коментування правових актів, через що вони не мають відповідної наукової цінності, але й відсутні чіткі уявлення про методологічний інструментарій конкретно-правових досліджень [5, с. 11], включаючи й сферу виконання покарань. При цьому варто зазначити, що більшість проблем методологічного характеру (як от: співвідношення загальнонаукових і філософських методів; сутність і рівні методології досліджень; відсутність універсального методу пізнання тощо) є дискусійними, а чимало із них вирішується науковцями неоднозначно, що, без сумніву, створює додаткові труднощі при аналізі багатьох суттєвих питань кримінально-виконавчої діяльності персоналу ДКВС України. Зокрема, значна частина дослідників переконана, що поняття методології та методів, у першу чергу, є філософським, а не юридичним [5, с. 11]. До сьогодні в науці можна зустріти й ті погляди, що ще були сформульовані у 80-х роках ХХ століття, відповідно до яких частину методології складає гносеологія (від грец. *gnosis* – теорія пізнання) [6, с. 165], що досліджує форми і методи наукового пізнання [7, с. 12].

Стан дослідження. Вивчення наукової літератури показало, що попри відсутність у науці єдиної методології дослідження та застосуванні при проведенні будь-яких наукових пошуків загальновизнаних методів (філософських, загальнонаукових, спеціально-наукових, дисциплінарних), питання методологічних підходів до розв'язання існуючих теоретико-прикладних проблем у відповідній галузі юридичної діяльності є актуальними та такими, що є визначальними при вирішенні завдань конкретної кримінально-правової науки, включаючи кримінально-виконавче право.

Значний вклад у наукову розробку зазначеної проблематики, як встановлено в ході даного дослідження, внесли такі учені кримінально-виконавчого профілю, як: К. А. Автухов, Ю. М. Антонян, В. П. Артамонов, В. А. Бадира, Г. П. Байдаков, О. М. Бандурка, Є. Ю. Бараш, Ю. І. Бехтерєв, О. В. Беца, І. Г. Богатирьов, О. І. Богатирьова, А. О. Галай, І. М. Гальперин, В. М. Глазкова, Е. А. Говорухін, А. П. Гель, С. І. Дементьєв, Т. А. Денисова, О. М. Джужа, Г. Г. Забарний, Є. Ю. Замула, Г. О. Злобін, А. І. Зубков, А. В. Кирилюк, М. В. Климов, А. А. Козлов, І. О. Колб, О. Г. Колб, І. М. Копотун, В. Я. Конопельський, В. М. Кудрявцев, В. А. Львовчкін, С. Ю. Лукашевич, П. П. Михайленко, І. С. Михалко, А. Є. Насташев, О. М. Неживець, О. І. Осауленко, Б. М. Панасюк, С. В. Полубінська, П. Г. Пономарьов, М. С. Пузирьова, І. М. Рагімов, Г. О. Радов, Л. А. Ременсонсон, О. В. Романенко, М. В. Романов, Т. В. Рудник, І. С. Сергєєв, О. Ф. Сизий, В. М. Синьов, О. П. Сєверов, А. Х. Степанюк, М. О. Стручков, О. О. Стулов, Ф. Р. Сундуков, М. С. Таганцев, Б. М. Телефанко, Ю. М. Ткачевський, О. В. Ткачова, В. М. Трубников, В. І. Тютюгін, Б. С. Утевський, С. Я. Фаренюк, П. П. Фріс, М. П. Чернюк, М. Д. Шаргородський, І. В. Шмаров, Д. В. Ягунов, І. С. Яковець, А. О. Яровий, М. М. Яцишин та ін., які склали методологічне підґрунтя для написання цієї наукової статті.

Виклад основних положень. У даній статті використано висновок учених про те, що методологія має дві органічно зв'язані частини: загальну та

методологію галузевих наук, у межах яких розробляється правова методологія [8, с. 19]. Як з цього приводу зауважив Ю. В. Голік, методологія є інтегральним поняттям, як об'єднує низку компонентів, зокрема, світогляд, діалектичні категорії, загально – та приватно-наукові методи. При цьому методологія – це система координат, а метод – вектор пошуку і дії [9, с. 43].

У структурі методології науковці виділяють такі рівні: а) філософський; б) загальнологічний; в) загальнонауковий; г) приватно-науковий; г) дисциплінарний [10, с. 46], а також методи її реалізації – емпіричні, теоретичні та мета теоретичні (діалектичний, метафізичний, герменевтичний) [11, с. 38].

Серед найважливіших завдань методології учені небезпідставно називають вивчення закономірностей розвитку засобів і прийомів дослідження, їх взаємного впливу, диференціації та субординації [12, с. 22], а серед загальних принципів дослідження – 1) єдності теорії і практики; 2) об'єктивності; 3) всебічності; 4) єдності історичного і логічного; 5) системності; 6) детермінізму; 7) діалектичного розвитку [13, с. 96].

Нерідко, як встановила О. П. Рябчинська, у наукових працях використовують та одночасно, розрізняють поняття «підхід» та «метод» [5, с. 14]. На її переконання, ядро підходу складають певні теоретичні тези, припущення або поняття, у той самий час підхід виступає теоретичною підставою для більш конкретних методологічних приписів [5, с. 14]. Більш того, як у зв'язку з цим зробив обґрунтований висновок Є. В. Ушаков, у гуманітарних дослідженнях поняття «підхід» вказує на наявність альтернативи і виключає єдино вірну методологію. Окрім того, в межах одного підходу може використовуватися ціла сукупність методів [8, с. 58]. При цьому, якщо узагальнити існуючі в науці підходи, то під «методологічним підходом» варто розуміти світоглядно-змістовний метод або сукупність об'єднаних під егідою одного провідного методу інструментальних засобів, за допомогою яких здійснюється пізнання того чи іншого явища [14, с. 28–29].

Саме така наукова позиція й стала визначальною при висвітленні змісту даної статті.

Щодо методів дослідження, то залежно від сфери поширення й охоплення досліджуваних явищ, їх характеру і специфіки всі вони поділяються ученими також на декілька груп, а саме: а) загальнонауковий діалектико-матеріалістичний метод; б) загальні методи; в) спеціальні, а також приватно-наукові методи [15, с. 13].

П. М. Рабінович, вважає, що методологія – це система, по-перше, філософсько – підходів (матеріалістичних, ідеологічних, діалектичних, метафізичних); по-друге, методів (загальнонаукових; групових; спеціальних) та, по-третє, засобів науково-юридичного дослідження (емпіричних; теоретичних), а також вчення про їх використання в пізнанні право-державних закономірностей [16, с. 215].

Зазначений підхід знайшов своїх прихильників і в кримінології. Так, А. П. Закалюк був переконаний, що предмет методології науки становить сукупність теоретичних передумов, методів та засобів наукового дослідження. При цьому до джерел наукової методології він відніс: 1) світоглядні постулати філософії щодо сутності пізнання, його меж і можливостей, абсолютності та відносності знання; 2) загальні гносеологічні закономірності, принципи, ступені пізнання; 3) логічно залежності та зв'язки, методи і способи наукового пізнання, що формує сама наука [17, с. 89–90].

У свою чергу, І. М. Даньшин визначав методологію як набір виправних положень і вимог теорії пізнання, вихідних філософсько діалектичних законів і категорій, а також логічних приписів та прийомів, яким користується наука при описі та аналізі різних аспектів об'єктивної діяльності, а також при пошуку нових знань про них [18, с. 12].

В. Ф. Оболонцев під методологією науки розуміє систему основних поглядів, принципів розуміння навколишнього світу, що є базовим для наукового пізнання, згідно з якою визначаються напрями наукового пошуку, пояснюються виявлені закономірності, здійснюються прогнози розвитку

явищ [19, с. 26], виділяючи при цьому теоретичні методи (методи – пізнавальні дії (виявлення суперечності, постановка проблеми)) та методи – операції (аналіз синтез, порівняння), а також емпіричні методи (методи – пізнавальної дії (обмеження, моніторинг, експеримент) та методи – операції (спостереження, вимір, опитування)) [19, с. 27].

О. М. Джужа з його приводу зробив висновок, про те, що в основі методології лежать закони і категорії діалектики. Це – база як для загальнонаукових, так і спеціальних методів (соціологічних, статистичних, психологічних тощо). Останні методи не є кримінологічними, але свою специфіку вони отримують через особливості предмета і завдань саме кримінологічних досліджень [20, с. 11].

Проте, як встановила О.П. Рябчинська, слід зазначити, що останнім часом все частіше зустрічаються прихильники альтернативних методологічних підходів у філософії та юридичних науках (у кримінальному праві, зокрема) [5, с. 17]. При цьому із сучасних (постнекласичних) теорій право розуміння дослідники переважно вважають феноменологію, герменевтику, антропологію, синергетику, постмодернізм тощо [21, с. 60–85].

Зазначені методологічні підходи й стали пріоритетними при визначенні змісту методології даного дослідження, з урахуванням тих особливостей, які характерні в цілому при дослідженні права [2, с. 14–18]. При цьому методологічну основу цієї роботи склав діалектичний метод пізнання соціально-правових явищ в їх суперечностях, розвитку та змінах, що дало можливість об'єктивно оцінити персонал органів та установ виконання покарань як суб'єкта виконання покарань в Україні.

Враховуючи, що цей метод базується на загальних законах розвитку дійсності [2, с. 22], при дослідженні персоналу ДКВС України він дав змогу обґрунтувати причинно-наслідкові зв'язки його діяльності, а також визначити існуючі проблеми у доборі та підготовці відповідних фахівців для органів і установ виконання покарань та сформулювати науково обґрунтовані шляхи їх вирішення по суті досліджуємої тематики.

Звичайно, що при використанні у ході даного дослідження діалектичного методу враховувались результати наукових дискусій та напрацювань, що стосуються доцільності та ефективності його застосування у сучасній науковій методології [5, с. 18–20]. Зокрема, Г. І. Рузавін вважає, що єдність наукового методу найкраще забезпечує не діалектика, а саме системний метод [22, с. 126].

Ще більш категоричніше у зв'язку з цим висловився Л. Р. Грехем, який переконаний, що універсальність законів діалектики є джерелом слабкості діалектичного матеріалізму, оскільки загальність діалектики досягається ціною такої розпливчастості її положень, що її корисність представляється багатьом критикам досить незначною [23, с. 47].

Поряд з цим, у даній статті основоположним все-таки став діалектичний метод, який дав можливість опрацювати теоретичні підвалини інших, використаних у ході зазначеного дослідження, методів наукового пізнання. Як з цього приводу обґрунтовано зробив висновок А. П. Закалюк, до методичних положень (методів), що безпосередньо впливають із загального діалектичного методу пізнання, належать філософські закони: а) розвитку та взаємозв'язку явищ, процесів, проявів життєдіяльності у природі та суспільстві; б) єдності та боротьби протилежностей як рушійні сили передумов та стимулів розвитку, переходу кількісних змін у якісні, заперечення тощо; в) причини і наслідки; г) загального, особливого та одиничного; ґ) необхідного і випадкового; д) змісту і форми, т. ін. [17, с. 99].

Такий підхід дозволив не тільки визначити стан дослідження в науці проблем діяльності персоналу органів та установ виконання покарань як суб'єкта виконання покарань, сформулювати авторське поняття «персоналу органів та установ виконання покарань», з'ясувати конституційні та інші правові засади забезпечення діяльності персоналу ДКВС України, а також встановити проблемні моменти функціонування даного суб'єкта пізнання, що склали зміст цього дослідження та розробити науково обґрунтовані заходи, спрямовані на усунення існуючих проблем і удосконалення кримінально-

виконавчих засад діяльності персоналу органів та установ виконання покарань України.

Важливе місце у системі методів даного дослідження зайняв й метод соціального натуралізму, одним із основоположників і, одночасно, палких прихильників якого в Україні став О. М. Костенко [24].

Сутність цього підходу полягає у розумінні права як соціальної форми природи, а також у сподіваннях на перспективи вирішення ключових теоретичних і практичних проблем права шляхом використання положень про узгодження юридичних норм (із законами природи) [24, с. 4–5].

Використання у даному дослідженні зазначеного методу, як своєрідної альтернативи діалектиці та іншим схожим методам [5, с. 21], дозволило довести природній зв'язок персоналу ДКВС України та засуджених, який, зокрема, де термінується тим середовищем, що створюється у процесі виконання та відбування кримінальних покарань, а також загальними схильностями цих суб'єктів до реалізації своїх природних потреб, у тому числі протиправними методами і засобами.

Соціальний натуралізм, крім цього, дав можливість обґрунтувати певні кваліфікаційні вимоги, що пред'являються до персоналу органів та установ виконання покарань.

З огляду отриманих результатів дослідження, не підтримано песимістичної оцінки О. П. Рябчинської щодо потенційних можливостей теорії соціального натуралізму у вирішенні питань методологічного характеру в юридичних науках, яка вважає, що реальна можливість застосування цього наукового методу в правовій сфері видається досить обмеженою з огляду на нестачу вихідних принципів, які б були розроблені на філософському рівні через розмитість критеріїв визначення і відмежування природного від протиприродного [5, с. 21].

Не менш ефективно та результативно у ході даного дослідження застосовувались й інші загальнонаукові методи (синтез та аналіз; наукове абстрагування та перехід від абстрактного до конкретного, логічний метод;

методи гіпотез; порівняння; історизму; системно-структурний метод; тощо) [25, с. 16–17].

За допомогою методу синтезу (від грец. *synthesis* складання, поєднання) [6, с. 531] виведені у цій роботі принципи діяльності персоналу ДКВС України та сформульовані основні напрями діяльності зазначених суб'єктів по запобіганню злочинам. При цьому враховано, що-перше, що синтез зберігає індивідуальні властивості об'єднаних об'єктів (у даній статті – види персоналу ДКВС України та його категорії (атестований склад; державні службовці; особи, які працюють по трудовій угоді; т.ін.), а, по-друге, результатом синтезу може бути утворення типу системного об'єднання тощо [17, с. 100]. Зокрема, у цій статті таким чином створений узагальнений тип персоналу органів та установ виконання покарань.

Аналіз (від грец. *analysis* – розкладання, роз'єднання [6, с. 38] – метод уявного чи реального розподілу цілого на частини [26, с. 10] – дозволив визначити місце та роль персоналу органів та установ виконання покарань у механізмі реалізації основних засобів виправлення та ресоціалізації основних засобів виправлення та ресоціалізації засуджених, а також з'ясувати потенційні можливості цих суб'єктів у системі запобіганню злочинам. При цьому в ході даного дослідження зазначені методи застосовувались у різних формах залежно від ступеня пізнання соціально-правової природи персоналу ДКВС України у виді: а) прямого або емпіричного аналізу і синтезу; б) зворотнього або елементарно-теоретичного аналізу і синтезу; в) структурно-генетичного аналізу [2, с. 46].

Прямий або емпіричний аналіз і синтез дозволили здійснити класифікацію персоналу органів та установ виконання покарань, виявити властивості кожного із типів цих суб'єктів системі класифікації та сформулювати загальне уявлення про зміст кримінально-виконавчої діяльності.

У свою чергу, зворотній або елементарно-теоретичний аналіз і синтез дав можливість визначити роль і місце персоналу органів та установ виконання покарань у правовому механізмі процесу кримінально-виконавчих діяльності.

Структурно-генетичний аналіз і синтез сприяли глибоко проникнути в сутність поняття «персонал органів та установ виконання покарань», а також обґрунтувати необхідність більш ефективно використовувати можливості цього суб'єкта у системі запобіжної діяльності.

Не був залишений поза увагою у цьому дослідженні й метод абстрагування (від лат. *abstraction* – відвернення) [6, с. 7], за допомогою якого на мисленевому та теоретичному рівнях були виділені сутності та основні властивості та якості персоналу органів та установ виконання покарань з відносним залишенням поза увагою інших його суттєвих властивостей і ознак, зв'язків тощо. Більш того, у межах даного методу особливу роль відіграв метод моделювання, а саме: завдяки йому було сформульовано авторське розуміння поняття «персонал органів та установ виконання покарань», а також кваліфікаційні вимоги до нього.

Метод сходження від абстрактного до конкретного (пізнання об'єкта шляхом переходу від абстрактного знання про нього до більш повного, конкретного уявлення про його властивості, прояви, ознаки, функції [17, с. 101]. Зокрема, на підставі теоретичних уявлень про персонал ДКВС України як суб'єкта виконання покарань було з'ясовано сутнісний зміст цього об'єкта, принципи його діяльності, кваліфікаційні вимоги, місце і роль персоналу у механізмі реалізації основних засобів виправлення та ресоціалізації засуджених та в цілому – функціональні напрями його діяльності.

Застосування логічного методу дозволило у зазначеній статті визначити проблемні моменти організаційного, правового, фінансового матеріально-технічного, соціального та іншого характеру діяльності персоналу ДКВС України у різних сферах суспільної діяльності (виконання покарань, боротьби із злочинністю, соціальний, ін.) та розробити науково обґрунтовані шляхи їх вирішення та теоретико-прикладних засадах.

Потенційні ресурси та можливості порівняльно-правового (компаративістського) методу у цій статті дозволили у ході дослідження не тільки вивчити зарубіжний досвід з означеної тематики дослідження, але й

сформулювати низку нових концептуальних положень, спрямованих на удосконалення правового механізму діяльності персоналу органів та установ виконання покарань у сучасних умовах видозміни кримінально-виконавчої політики України. Як у зв'язку з цим вірно зробив висновок М. Ансель, вивчення зарубіжного права відкриває перед юристом нові горизонти, дозволяє йому краще пізнати право своєї країни, оскільки специфічні риси цього права особливо чітко виявляються у порівнянні з іншими системами [27, с. 38]. При цьому в науці порівняння розуміється як зіставлення чого-небудь з метою виявлення схожості та розбіжностей, яке в гносеологічному плані є однією трьох моментів: по-перше, це логічний прийом пізнання; по-друге, це процес, тобто особлива форма пізнавальної діяльності; по-третє, це особливий пізнавальний результат, знання певного змісту і рівня [28, с. 34], що й було у повній мірі дотримано під час зазначеного дослідження при вивченні зарубіжного досвіду діяльності органів та установ виконання покарань, зокрема, республік (а нині – держав) колишнього СРСР (Білорусі, Республіки Молдови, Російської Федерації, ін.), Європейського Союзу (Великобританії, Норвегії, ФРН, ін.) та США. Більш того, у ході даного дослідження чітко та всебічно дотримувались ті принципи, на підставі яких здійснюються порівняльно-правові розвідки, а саме: об'єктивності; функціоналізму, порівнянності, всебічного урахування історичних, національних, економічних, соціально-політичних умов [29, с. 41].

Аксіологічним є положення про те, що адекватне розуміння сучасного стану розвитку національного законодавства, включаючи кримінально-виконавче (ст. 2 КВК України, неможливе без ґрунтовного осмислення історії його розвитку [5, с. 32], що не могло бути використано у ході даного дослідження, враховуючи при цьому значні потенційні можливості історичного методу, (історико-правового [30, с. 25]; історико-порівняльного [12, с. 167]; ін.) пізнання соціально-правових явищ; процесів, зокрема й тих, що стосується діяльності персоналу ДКВС України, сутність якого полягає в аналізі того чи іншого явища (норми, інституту тощо) в його історичному розвитку [31, с. 25].

При цьому, як вірно застерігають деякі науковці, застосування даного методу ніяким чином не пов'язано з «осучасненням» при аналізі змісту діяльності персоналу органів та установ виконання покарань в історичному аспекті [5, с. 33].

Висновок. Таким чином, очевидним з цього приводу є такий висновок: рівень наукових досліджень по будь-якій окремо взятій проблематиці, як, власне, у будь-якій галузі суспільних відносин та відповідної юридичної науки прямо залежить від рівня методологічного забезпечення, яке здійснюється методами філософського, загально-наукового, спеціально наукового та дисциплінарного змісту і спрямування, а також від того наукового потенціалу, який склався у цьому контексті у конкретній галузі наукової діяльності, що й знайшло своє відображення та вплинуло в цілому на результативність і ефективність висвітлення у зазначеній монографії отриманих у ході дослідження результатів. При цьому варто погодитись у зв'язку з цим із слушним зауваженням А. П. Закалюка, що будь-яка невизначеність стосовно власних методів пізнання кримінологічних проблем, яка справді існує, має пояснюватись не відсутністю таких методів, а їх недостатньою спрацьованістю, насамперед на теоретичному рівні, на удосконалення якої повинна спрямовуватись увага сучасної української кримінології [17, с. 110].

Список використаних джерел (посилань)

1. Великий тлумачний словник української мови / Упоряд. Т. В. Ковальова. – Х. : Фоліо, 2005. – 767 с.
2. Основи методології наукових досліджень [Текст]: навч. посіб. для студ. і курсантів / Прибутько П. С., Заяць Н. В., Лук'янець Г. І. / за ред. П. С. Прибутька. – К. : Нац. акад. внутр. справ, 2015. – 156 с.
3. Кулик О. Г. Злочинність в Україні: теорія і практика кримінологічного дослідження: Автореф. дис... докт. юрид. наук: 12.00.08 – К. : Державний науково-дослідний інститут МВС України, 2013. – 40 с.
4. Охман О. В. Правове регулювання застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і зброї щодо засуджених у місцях позбавлення волі в Україні: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Національна академія внутрішніх справ. – К., 2015. – 20 с.

5. Рябчинська О. П. Система покарань в Україні: поняття, значення та принципи побудови: монографія / Олена Павлівна Рябчинська. – Запоріжжя: Акцент Інвест-трейд, 2013. – 448 с.
6. Булыко А. Н. Большой словарь иностранных слов 35 тысяч слов. – Изд. 3-е, испр., перераб. – М. : Мартин, 2010. – 704 с.
7. Швырев В. С. Анализ научного познания: основные направления, формы, проблемы / В. С. Швырев; отв. ред. В. А. Лекторский; АН СССР, Ин-т философии. – М. : Нака, 1988. – 175 с.
8. Ушаков Е. В. Введение в философию и методологию науки: учебник / Е. В. Ушаков. – М. : Изд-во «Экзамен», 2005. – 28 с.
9. Философия уголовного права / Сост., ред. и вступ. статья докт. юрид. наук, проф. Ю. Ф. Голика. – СПб : Изд-во Р. Асланова «Юридический центр Пресс», 2004. – 348 с.
10. Баранец Н. Г. История и философия науки: учебно-методическое пособие / Н. Г. Баранец. – Ульяновск : УлГУ, 2005. – 112 с.
11. Сабитов Р. А. Основы научных исследований: учеб. пособие / Р. А. Сабитов. – Челябинск: Челяб. гос. ун-т, 2002. – 138 с.
12. Гребеньков Г. В., Назимко Є. С. Методологія кримінально-правових досліджень: науково-практичний посібник / Г. В. Гребеньков, Є. С. Назимко. – Донецьк: «Цифрова типологія», 2012. – 200 с.
13. Бермус А. Г. Введение в гуманитарную методологию: [научная монография] / А. Г. Бермус. – М. : «Канон+» РООИ «Реабилитация», 2007. – 336 с.
14. Бостан С. К. «Методологічний підхід»у структурі методології юридичної науки / К.С. Бостан // Актуальні питання публічного та приватного права: тези доповідей III Міжнар. наук. практ. конф. (м. Запоріжжя, 3 жовтня 2012 року). – Запоріжжя : КПУ, 2012. – С. 26–27.
15. Теорія держави і права. Академічний курс: підручник / За ред. О. В. Зайчука, Н. М. Онищенко. – К. : Юрінком Інтер, 2006. – 688 с.
16. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави: навч. посібник. – Вид. 10-те, доповн. – Львів: Край, 2008. – 224 с.
17. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика : [у 3 кн.] / Закалюк А. П. – К. : Вид. дім «Ін Юре», 2007. – Кн.1 : Теоретичні засади та історія української кримінологічної науки. – 424 с.
18. Даньшин И. Н. Курс лекций по криминологии / Под ред. проф. И.Н. Даньшина, В.В. Голины. – Х. : Одиссей, 2006. – 280 с.
19. Криминологія: підручник / В. В. Голіна, Б. М. Головкін, М. Ю. Валуйська, та ін.; за ред. В. В. Голіни, Б. М. Головкіна. – Х. : Право, 2014. – 440 с.

20. Кримінологія: Підручник для студентів вищих навч. закладів / О. М. Джужа, Я. Ю. Кондратьєв, О. Г. Кулик, П. П. Михайленко та ін.; За заг. ред. О. М. Джужа. – К. : Юрінком Інтер, 2002. – 416 с.
21. Честнов И. Л. Методология и методика юридического исследования: учеб. пособ. / И. Л. Честнов. – СПб. : Санкт-Петербургский юрид. ин-т Ген. прокур. РФ, 2004. – 128 с.
22. Рузавин Г.И. Методология научного познания: учеб. пособие для вузов / Г. И. Рузавин. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2005. – 287 с.
23. Грэхэм Л. Р. Естествознание, философия и науки о человеческом поведении в Советском Союзе: Пер. с англ. / Л. Р. Грэхэм. – М. : Политиздат, 1991. – С. 47-52.
24. Костенко О. М. Культура і закон – у протидії злу: монографія / О. М. Костенко. – К. : Атіка, 2008. – 352 с.
25. Кримінологія: навчальний посібник / О. М. Джужа, В. В. Василевич, О. Ф. Гіда, та ін.; за заг. ред. докт. юрид. наук., проф. О. М. Джужа. – К. : Атіка, 2009. – 312 с.
26. Кримінологія : [навч. посіб.] / [О. М. Джужа, В. В. Василевич, Ю. Ф. Іванов та ін.] ; за заг. ред. О. М. Джужа. – К. : Прецедент, 2004. – 208 с.
27. Ансель М. Методологические проблемы сравнительного права // Очерки сравнительного права: Сборник / Сост., перевод и вступ. статья В.А. Туманова. – М. : Прогресс, 1981. – С. 36-87.
28. Тихомиров А. Д. Юридическая компаративистика: философские, теоретические и методологические проблемы / А. Д. Тихомиров. – К. : «Знання», 2005. – 334 с.
29. Бехруз Х. Порівняльне правознавство: підручник / Х. Бехруз. – Одеса: Фенікс, 2009. – 461 с.
30. Кримінальне право України: Загальна частина: підручник / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, Л. М. Кривоченко та ін.; За ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. – [4-те вид., переробл. та допов.]. – Х. : Право, 2010. – 456 с.
31. Сырых В. М. Метод правовой науки: (Основные элементы, структура) / В. М. Сырых. – М. : Юрид. лит, 1980. – 176 с.

Колб И., Лиховицкий Я. Относительно методологии научных исследований в сфере исполнения наказаний в Украине

В статье на основании выяснения содержания таких понятий как «методология», «методологический подход», «метод научного исследования», определена научно обоснованная авторская позиция по изучению деятельности персонала органов и учреждений исполнения наказаний Украины с учетом тех

реформ, осуществляемых в указанной сфере общественных отношений в настоящем.

Ключевые слова: методология; исследование; метод, сфера исполнения наказаний; персонал органов и учреждений исполнения наказаний; методологический подход; научный поиск.

Kolb I., Likhovitskyi Ya. On some features of penitentiary staff activity related to prisoners security

The article is based on clarifying the content of such concepts as "methodology", "methodological approach", "research method" determined scientifically based author's position on the study of the personnel of penal institutions and Ukraine on the basis of the reforms carried out in this sphere of public relations in the present.

Keywords: Methodology; research; method; penal sphere; and staff of penal institutions; methodological approach; scientific research.